TEATRUL ORIGINAL
DRAMELE ISTORICE
DODECAMERON DRAMATIC

DECEBAL

[PERSOANELE]

[DECEBAL

BORIS — LONGIN
un principe dac — legatul Romei
IAROMIR — DOCHIA
un principe iazig — nepoata fostului rege Diurpaneu
CELSUS — TRAIAN
un roman la curtea lui Decebal — împăratul Romei

UN PAGIU]

[ACTUL I]

2254

[CÎNTECUL FAURILOR DE ARME]

O lume zace 147r
În roș oțel [1],
Ce vreți a face
Făceți din el.
Voiți coroane,
O, regi făloși [2]*!*
Mișcați ciocane
Pe [3] *fierul roș.*
Urrah !
Voiți popoare
Și mîndre țări
Și sînta mare
S-aveți sub scări,
Să miște toate
L-a vost cuvînt
Întunecate
Și tremurînd!
Lăsați ciocane
Să bată fier,
În el coroane,
În el puteri.
Hurah!

1. *inițial* În fierul roș; *în dreptul acestor prime două versuri stau altele două, abandonate:*
Imperiu este
În fierul ⟨cald⟩ roș
2. *inițial* Imperii vreți 3. *după* Ciocane *șters*

[SCENA I]

[DECEBAL, BORIS, PATER CELSUS, PAGIU]

148r *(s-aud*[4] *faurii de arme)*

DEC[EBAL]

Auziţi, auziţi, cum inima d-oţel
A Daciei se zbate cu putere !
În van mă-nvingeţi, în zadar înfipt-aţi
Vulturul de aur în pămîntul negru
Şi sînt al Daciei vechi ... Victoria voastră
Din ce în ce mai mari puteri îmi dă !
O, zimbru al Moldovei, capul crunt
În noapte[a]-istoriei îl ridici cu fală
Şi-nfricoşat îl scuturi. Vie ! Vie !
Este serbare, domnii mei, serbare !
Victoria[5] dentîi după cădere,
Ziua dentîi după adînca noapte.
Azi oastea noastră a învins iazigii ...
Astăzi amicii, mîne însaşi ea !
Ieri cine mă ştia ? ... Cine ştia
Că-mi trece-n minte ca să-mi pun genunchiul
Pe fruntea-ngrozitoarei * armii — pe acel sigil[6]
Cu care istoria nenţeleasă, veche
Pecetluit-a-n cartea lumei soarta
Popoarălor ? ... Azi toţi o ştiu ... Învinsul
Desfăşură puteri atît de mari
Încît povestea neamului de dac
Pătrunde cartea, filele ei vechi,
Ca-ntunecos şi sînt, de mîntuire
Mit * ... La soarta noastră *
Popoare-ntregi privesc ca la o stea.
148v Ieri încă slabi ... astăzi se grămădeşte
Evul întreg în braţul nostru fier ...
Eu am fost puntul care-n marea lumei
Cea liniştită m-am mişcat — şi marea,
Marea întreagă s-a mişcat cu mine.
Din codrii-antici şi din pustii de gheaţă
De sub lumina aurorei boreale
Şi[7] din dumbrăvi de laur, din pustia
Egipetului vechi, a Libiei arse *,
Porniţi de constelaţii sîngeroase,
Cu minte-aprinsă de preoţi bătrîni
Popoarele pornesc în contra Romei ...,
Vai ţie, -al lumei[8] Domn ! ... de trei ori vai !

PATER CELSUS
(apart[9]*)*

Vai ţie, -al Daciei Domn, de trei ori vai !

B[ORIS]

Ieri încă inamic ţi-am fost, o rege,
Şi inamic ţi-oi fi cît oi vedea
Genunchi plecîndu-ţi la piciorul Romei.
Azi însă, cînd decizi ca ea să cadă,
Eu, fiu de rege ... din istoria mare
A neamului meu vechi ... o umbr-apar
Şi spada-mi la piciorul tău depun,

4. *după* Pagiu *şters* 5. *deasupra lui* Învingerea *şters* 6. pe acel sigil *deasupra lui* sigiliul lumei 7. *modifical din* D[in] 8. *deasupra lui* Omenirei *şters* 9. *deasupra lui* (Un preot bătrin *şters*

Genunchii-i plec și fruntea mea cea unsă;
Ridic-o iar și dă-mi[-o] iar în mînă
Și spune-mi ce să fac cu ea: Ce vrei!

[DECEBAL]

Ieri încă eu credeam, vlăstar de regi [10],
C-a Daciei coroană-i ţinta ta ...
Azi împăcat te văd și te iubesc.
Te scoală dar ... Cine-ar fi și [11] știut
Că-n capul tău, în ochii tăi adînci
Trăiesc gîndiri rebele, ca-ntr-al meu ...
E drept, nepot a lui Diurpaneu, *155v*
Regele-al Daciei tu erai să fii.
Daca bătrînul m-a ales pe mine,
Pe care de la plug războiul crunt
M-a ridicat în fruntea unei armii...
Dacă dintr-un ţăran făcu un rege ...
El n-a cedat decît voinţei reci [12],
Nenduplecate, izbitoare, mari
Unui popor cu aspirări eterne [13] ...
Nici că credeam vodată că un sînge
Nobil cum este cel dintr-al tău piept,
Sînge al lui Borebist, Diurpaneu,
Ar fi putut să miște-n inimă-ţi
Alte simţiri decît ce le găsesc,
Dar te-am văzut sinistru ș-adîncit,
Tăcut, purtat de-o tainică durere,
Dureri cum se-ntrevăd pe frunţi de regi
Și am crezut ... Ce am crezut? ... Uitai.

B[ORIS]

Putut-am ști c-a ta îngenunchere *
Izvor e numai la dorinţi d-acestea?
Ce-mi pasă mie cum pe rege-l cheamă
Dacă e mare Dacia? De-i mare
Atunci fii tu, fie-orșicine rege,
În el trăiesc și eu — și pentru el.
Dă-mi un popor cu care să mă laud,
O ţară dă-mi, ca s-o ridic în cer.
Atunci voi fi ca sclavul cel din urmă
Ce pietre cară la zidirea mare
Și bucuros o face, căci piatra
Nemuritoare-i în zidire-eternă.
Aceasta-i partea mea de nemurire, *155r*
O alta nu doresc ... *o alta nu.*

CELSUS
(apart)

O, șarpe!

(zgomot afară)

PAGIU

Principele cel iagiz
Prins în război ... a vă vorbi el cere.

10. *inițial* fiu de regi 11. *supraintercalat* 12. *inițial* voinţei mari 13. *inițial* A unei naţii cu — aspirări măreţe

[SCENA II]

[DECEBAL, IAROMIR]

IAROMIR
(intră)

D[ECEBAL]

Deși dușman, îți zic : Bine-ai venit !
Eu dușmanii mei nu-i urăsc ... îi bat,
Dară învinși — eu îi iubesc, principe !
Nu crede că dorințe oarbe-n mine
Dorinți de glorie-mi prescriu * pasul :
O țintă am ... și l-a ei împlinire
Pe-amici îi chem ... pe inamici izbesc ...
Am pronunțat o vorbă mare ... *Cadă!*

IAR[OMIR]

Da, Decebal ... ca tine-aș zice eu ...
Se poate însă *? ... Un obicei
Vechi [14] și [cu] minte * îl au corăbierii ...
Ei nu se-ndreaptă decît după steaua
Care pe cer etern stă la un loc.
Tu ești o stea ... dară te miști ... nu stai.
Eternă-nsă pe cerul Omenimei
Pare a fi o singură ... a Romei ...
Tu nu știi ce voiești ... ești oceanul.
Dorinți fără de margini îl îngîn *,
Răcnind înalță [15] brațele-i spumate,
De nori s-anină, -n bolta lumei bate
Sălbaticul ! 'Van fulgere de foc
Apără cerul ... el încredințatu-i
154r Că bolta cea albastră e palatu-i,
Cu-asalt el vrea s-o ia ... ca pe-o cetate.
Rănit de fulgere el se-ncovoaie
Și vijelia-l reîmpinge-n patu-i,
Apoi adoarme-adînc, copilărosul
Titan ... un cer în fundu-i se îndoaie,
Tot ce-a dorit visează c-are :
Tărie, stele ... luna drept coroană.
Dormind murmură, murmurînd tresare ...
Și cînd, trezit, el vede iar că cerul
La locu-i stă, cumcă nimic nu are
Din sînta-i înălțime ... el turbează
Din nou ... Astfel sînteți și voi, o daci !
Știți voi ce vreți : să coborîți vreți cerul [16]
Spre a-l amesteca în visul vostru.
Noi ducem nava popolului nostru,
Oricîtuși marea s-ar nălța în sus,
După o stea ce pintre nori pătrunde,
După o stea c-etern rămîne-n loc.

DEC[EBAL]

Tu ai găsit-o ... vorba ce ne-nseamnă :
Furtuna, da ! Oceanul ! Vijelia ...
Astăzi o lume-n fundul ei visează
Și stele poartă pe oglinda-i creață.
Dar mîni ea, falnică, cumplit turbează
Și mișcă lumea ei negru măreață,

14. *inițial* E-un obicei Prea vechi
15. *repetat din inadvertență* 16. *inițial* cerul să coborîți vreți

Pe-ale ei mii şi mii de nalte braţe
Ducînd pieirea ţării înmormîntează ...
Azi un diluviu, mîne-o murmuire,
O armonie care capăt n-are,
Astfel e-a ei întunecată fire [17],
Astfel e sufletu-n antica mare. *154v*
Ce-i pasă ce simţiri o să vă-nspire,
Indiferentă ... solitară ... mare !
Astfel sînt dacii : luptă ..., ş-apoi piere !

I[AROMIR]

Şi noi vrem luptă, dară nu pieire.
Şi, dacă cerul soarta * o constelă *
Asupr-unui popor, nu-l turburăm.

D[ECEBAL]

Ştii tu ce sînt acei pe care-i aperi,
Acei romani ? ... Ei sînt tiranii lumei ...
Da ! Ca amici vă leagă-ntîi de ei
Spre a vă bate-apoi cu vergi de fier ...
O, Iaromir, ... ai fost vodată-n Roma ?
Văzut-ai tu gladiatorii, oameni [18] ...
Oameni ca ei, ca noi ... ba chiar de-ai noştri ?
Că vezi apoi acel popor disculţ,
Nepăsător şi schimbăcios şi rud,
Ce să adună de privesc rîzînd
Cum c-animale luptă între ei
Gladiatorii sclavi ... ce-adesa sînt
Feciori [19] de regi a căror singură
Nenorocire-a fost bravura-n luptă,
Ce nu au altă vină pe-ăst pămînt
Decît c-au fost ceea ce-au fost ... Văzut-ai
Tu un triumf ? ... Văzut-ai regi bătrîni,
Frînţi obosiţi, adînc * nefericiţi,
Trăgînd la car, carul triumfător [20] ?
Ţi-nchipuieşti [tu] mii de mii de ochi,
Reci, nemiloşi, privind acel spectacol ?
O crudă bucurie înmiită ! *155r*
Încît nimic nu samănă
Nenorociri[i]-adînci în care a căzut aceia
Decît ruşinea ce o pat.
Văzut-ai sclavii tu ? Ai văzut [oare]
Ce-nţelepciune, ştinţă şi lumină [21]
În inimi de-oameni cari [li] sînt sclavi ?
Gladiatori cu corpul [22] sînt aceia
A cărora putere este mare,
Gladiatori ai spiritului sînt
Acei a căror minte este mare !
Tot ce-i străin e-al lor — e gladiator.
Şi num-acel popor plin de trufie,
Leneş şi orb şi-nchipuit şi rece,
Acea adunătură de tîlhari
Despreţuiesc o lume ş-o domină.
Ce le [e] lor nobleţă şi mărire,
Ce l-i lor înţelepciune, suflet ?
La ei chiar însăş ele sînt prostii
Şi piedici sînt în drumul de mărire.
De le găsesc în inamic [î]l scuipă.
Acei ce domnesc lumea ... sclavi ei înşii

17. *iniţial* Astfel e-a .mării-ntunecată fire 18. *iniţial* oameni ca [ei] 19. *după* Chiar *şters* 20. *iniţial* carul de triumf 21. *iniţial* Ce-nţelepciune-nvăţătură şi lumină 22. *iniţial* Gladiatori ai corpului

A unuia .. a celui ce-i mai rău,
Mai crunt, mai diabolic, mai tiran!
Astfel îi vezi urmînd unul la altul,
Umbre sinistre şi ruşinea lumei:
Tiberius, Caligula nebunul,
Claudiu, acea jucărie de muieri,
Şi Nero ... Şi-n fiecare din romani
153v E simburele-acestor pasiuni:
În apăsare el e-un Catilina,
Apăsător — e fiecare-un Nero.
Aceasta-i Roma ... E speranţa voastră.
Aceasta-i steaua ce vă duce nava.

I[AROMIR]

Aceasta-i steaua ce ne duce nava.
Căci te înşeli. Sînt răi în Roma,
Ca pretutindeni ... O vreme [î]i înalţă
Una-i coboară ... aşa a fost [î]n lume,
Aşa va fi întotdeauna, rege!
Mult rău e-n lume şi puţin [e] bine.
Dar vei găsi că vorba nu şi-o calcă
Dar vei găsi c-amicului e-amic,
Dar vei găsi c-un sîmbur de tărie
Este în inima oricăruia roman.
Din cînd în cînd zeii coboară-n ei ...
Poţi tu să spui d-imperatorul de-azi
Ce-ai spus de alţii? ... Dacă-i spune,
Atunci în viaţa ta nu l-ai văzut.
Vin rar de-aceştia ... însă totuşi vin ...
Ce unul face ... zeci nu pot strica.
Acesta-i semnul c-un roman o face:
Este eternitate-n fapta lor.
În [23] multe-ţi samănă el ţie, Decebal,
Ca tine ridicat [24] fu [25] din popor,
Ca tine [26] în fruntea armiei fu pus ...
Cred în destin ... La pasurile lui [27]
Destinul a vorbit ... Cînd era
El [î]n război pleca[t] — tot poporul
În Capitol s[-a] adunat la rugă.
149r Murmurele se ridicau la Joe
Şi, tocmai cînd cîntau *Salve-Imperator*,
Poarta se dă în lături şi Traian
Apare.
În van el în războaie haina schimbă,
În van necunoscut vrea să rămîie,
Amic şi inamic îl recunosc.
Se zice cumcă zeii neciodată
Deplin necunoscuţi ei nu rămîn,
Întotdeauna o lumină de-aur
Încunjură-a lor frunte şi fiinţă.
De-aceea cred că zeii coborîră,
Că ei trăiesc azi între oameni
Ca [28] Cezari, ca preoţi, ca senatori ...
Ieri în Olimp ... ei azi-s pe pămînt.

D[ECEBAL]

O, orbire!

23. *iniţial* Îţi [samănă] 24. *iniţial* Ca el fă[cut] 25. *deasupra lui* f *şters* 26. *deasupra lui* el *şters* 27. *iniţial* şi l-a lui [pasuri] 28. *iniţial* Sînt Cez[ari]

[IAROMIR]

Orbire, da, orbire care vede !
O, Decebal, de-ai ştii cum se tratează
La Roma tot războiul dintre noi !
Copilării le sînt ! Astfel privesc.
Curînd ţi-a veni ţie un legat ...
Ţi-a cere simplu să ne dai napoi
Tot ce-ai luat, să ne despăgubeşti.
Sau [tot] atît de simplu îţi vor spune
C-ai încetat de-a fi al Daciei rege.
Te-i mînia, tu vei striga ... legatul
Doar va zîmbi la toat-a [ta] mînie.
[Î]ţi va lăsa trei zile, trei întregi şi grele,
Va apărea nepăsător şi rece,
Va ţine toga învîrtită-n mînă *149v*
Şi te-a-ntreba iar : Pace or război ?
În van îţi chinui sufletul din tine,
Durerea ta, or bucuria, gloria,
Nimic, nimic pe dînşii nu-i atinge.
Crezi tu că gloria lor proprie-i atinge ? ...
De e sau de nu e... tot una li-i.
Ei ştiu că vine chiar daca n-o cată.
În [29] astă nepăsare-etern aceeaşi
Cred [30] a vedea că slava Romei stă.
Îi văd luptîndu-se ei în de ei
Pentru domnia unei lumi ce n-o au.
Ş-atuncea, cred, cînd va decide soarta [î]ntre ei
Vine de sine dominarea lumei ;
Soartei i-e greu ca să distingă bine
Cărui din mulţi să dea acea domnie,
Căci fiecare ar putea-o duce :
Aici e lupta, greutatea ei.
Asupra soartei *lumei* nu se-mbie :
Ea e menită de a fi supusă.
Şi fapte cumcă glorie şi cădere,
Noroc şi fericire, tot ce mişcă [31]
Un suflet omenesc, mai nu-i ating,
Încît ei cat- al inimei [lor] tremur,
În ceva ce pe alt om l-ar ucide,
Unu-n cruzime, altu-n abnegare
Unu-n supliciu, altul în despreţ
Şi totu-i treaz şi îndrăzneţ şi liber. *150r*
Într-asta îi găsesc că sînt ca zeii :
Ei nu ştiu ce-i mînia, ei nu ştiu
Ce-i bucuria pe acest pămînt
Ce pe-alţii îi turneaz' — abia îi mişcă,
Dureri ce ne-ar ucide — ei surîd,
La bucurii ce ne-ar ucide — reci !
Nimic nu li-i destul de mare-n lume,
Nici bunătate nu, nici răutate,
Ce pe noi ne-ar mira ei nu observă,
Ce pe noi ne-a uimit găsesc firesc.
Unde găsesc ei acea coardă mare
Ce-i pune-alături cu tot ce-n natură
E mai suberp, mai fără milă ? 'N ei.
Nenorocirea lor, daca o simt,
E-astfel c-un om nu ar putea purta

29. după *versul* De aceea eu găsesc că sl[ava Romei] *şters* 30. *iniţial* Eu cred 31. *ultimele două versuri iniţial*

Şi fapte cumcă nici mărirea [şi căderea]
Noroc şi fericire toate, toa[te mişcă]

Sau, de-ar putea, el ar cădea desigur,
Ar [32] nebuni sau s-ar făcea meschin [33].
Şi obiectul bucuriei lor
Trebui să fie astfel încît un alt om
Neci a pricepe-n veci nu va putea.
Tot, tot ce vrei poate-un roman să fie,
Un tigru, -un leu, un şerpe, un tucan *,
Un vierme nu. Pe cînd cei mai mulţi oameni
Nenorociţi fiind [34] îşi schimbă lumea
Simţirei lor — din mari devin ei mici,
Din răi ei devin [buni], din buni iar răi —
Romanul, dacă-i rău născut,
Rău a rămas pînă l-al lui mormînt.
Nu e schimbare în acest metal,
Nu e schimbare în aceste inimi :
Neron în leagăn e Neron pe tron.
150v Cum se anunţă ei astfel şi vin
Dacă e bun e bun, de-i rău e rău,
Dar totdeauna nemodificabil.
De-aceea nu le pasă de virtute,
De viciu nu, de-nţelepciuni, mărire,
Ei sau le au sau nu le au — pe veci.
De-aceea-au dreptul ei de a surîde
Cînd văd pe-un biet german că-şi pune totul,
Persoana chiar, pe un arşic în joc.
Romanul pune globu-ntreg şi-l pierde,
Pe sine-n veci. Căci, el fiind, îl ia.
Ce mic trebui să fie-un om cînd însuşi
Părerea ce o are despre el e astfel
Încît se pune el pe el în joc.
Pămîntu-ntreg n-are [35] valoarea unui,
Unui roman. De-aia din ei oricare
Zice : Or Imperator, ori — nimic.
Este ceva întunecos şi mare
Şi simţi că lumea toată e în el
Şi totuşi lumea toată nu-l plăteşte,
Pentru că nu-i în stare de-a-l schimba ...
Cu ei alături să mă lupt îmi place
Nainte-învingeri, îndărătu-mi pace !

D[ECEBAL]

O ! adoraţi în ei zeimea voastră,
Din ăşti tirani făceţi un ideal :
Nu în ei înşii e mărimea lor,
Este în slăbiciunea voastră.

I[AROMIR]

Te înşeli !
151r Îţi place-a te-nşela — sau nu-i cunoşti.
Ştii tu cine a fost Hannibal ? — Un zeu ...
Cînd armiile lui corona Alpii,
Cînd oaste după oast-era bătută,
Cînd Roma singură — o Niobe —
Plîngea copiii ei ; pe pieţe, strade
Urlau femeile, strigau copiii,
Cînd tot era pierdut ... ce făceau ei [36] ?
Ce făceau atunci acei moşnegi senatori,
Prea vechi pentru a merge [î]n război,
Dar neschimbaţi prin rău [37] şi nici prin bine ?
În zgomotul a unei lumi murinde,

32. *după* La nebunie *şters* 33. *în dreptul acestui vers, pe marginea albă din dreapta figurează următoarele trei versuri integrate de noi în text, dar care nu au nici un semn de amplasare* 34. *după* (ajun[şi]) 35. *după* nu are *şters* 36. *după* crezi * *şters* 37. *după* soarte *şters*

În țipet, vaiet, în suspin, în moarte
Ei reci decid : Cartagina să moară.
Ei erau slabi [38], pierduți, bătuți, învinși.
Întreab'[39] : Unde-i Cartago ? — Urmă nu-i.

D[ECEBAL]

Taci, admirarea ta e o turbare,
Nu sînt dător să cruț turbarea ta.
Tu uiți cui îi vorbești ... lui Decebal,
Al Romei inamic neîmpăcat.
Nu fă să uit ce eu respect în tine :
Pe prinsul — nu ... pe oaspetele meu.

I[AROMIR]

Nu-s prinsul tău ... Căci pentru a mă prinde
În luptă dreaptă ai fi trebuit [40]
Război ca să declari romanilor.
Eu sînt amicul ... sînt supusul lor.
Războiul tău chiar este o revoltă,
Tu însuși la Traian ai genuncheat,
Tu i-ai jurat amicilor amic,
Dușmanilor dușman să fii :
Unde ți-e jurămîntul, Decebal ? *151v*

D[ECEBAL]

Nu-ntoarce sufletu-mi cu susu-n jos
Și nu stîrni [41] mînia mea ascunsă.
Nu sînt supusul lor ... nu voi s-o fiu !
Dac-am jurat, ce-ți pasă c-am jurat ?

I[AROMIR]

Ascultă. Eu nu sînt răzbunător,
Dușman nu-ți sînt ... eu te iubesc ... mă crede.
Eu voi uita de vrei să-ndrepți și tu,
Senatului [eu] pîn-acuma nu m-am plîns ...
O știu ... nu-ți pasă ... de m-oi plînge chiar.
Gîndește numai la un singur lucru :
Dacă mă plîng [42] război ai, de nu — nu.
Stă înc-în mîna ta să decizi tot,
Stă încă-n mîna ta să te prepui *.
De mă slobozi ... eu voi privi atuncea
Războiu -ntreg [43] de-o luptă voinicească
Unde puterile-ncercarăm doi
Și unde eu conced că ești mai tare.
Din asta vezi că eu nu te urăsc.
Dar dacă-s prinsul tău eu ...

D[ECEBAL]

Vom vedea.
Ești prinsul meu și nu ești ... Dac-ai vrea ...
Atunci [44] demult n-o ai mai fi ...

[IAROMIR]

Pricep,
Deși urăsc * că o pricep ... Deși
Credința mea mă-nvață într-alt fel ...
(iese)

38. *inițial* Și ei cei slabi 39. *corectat din* De-ntreabă 40. *inițial* În drept război tu ai fi trebuit 41. *inițial* Nu mi stîrni 42. *supraintercalat* 43. *inițial* Întreg războiul 44. *inițial în loc de*

Dac-ai vrea ... Atunci *era* pînă mîne
Tot se decide

152r DECEBAL, [CELSUS[45] UN PAGIU]

[DECEBAL]

Nebun admirator ... El uită cumcă
Am omorît pe Oppius Sabinus,
Că Moesia a fost în mîna mea,
Că pe Corneliu Fuscu l-am învins,
C-ai Romei vulturi i-am avut în mînă.
Ah! cum credeam la prima mea sculare
Că-n soarta lumei am s-aduc schimbare.
Aşa sînt toţi ... uitiţi ... Uit' că Domitian
S-a speriat de zmeii[46] Daciei,
Că-nvins * serbînd batjocuri de triumf
Mie-mi plătea tribut ... Că chiar acela
Cărui[47] azi templu-i ridicară — un zeu ...
Că Nerva chiar mie-mi plătea tribut.
Îmi trebui să-i [î]nving din nou ... o dată,
O dată numai ... şi s-o stinge basmul
Despre menirea lor în astă lume.
O! nu ştiţi voi ce însemnează asta
Cînd leul şi-a-nfipt gheara în titani!
Ah! leul codrilor fără de fine,
Ăst rege mîndru ca a lui păduri,
Rece ca cremenea stîncelor lui,
Şi-a-nfipt odată gheara lui de fier
În ăşti titani ai Romei şi a supt
Din sîngele lor crud ... şi-a-nnebunit,
A-nnebunit de ură şi turbare
152v Şi viaţa lui [e] un vis fioros:
În veci îl urmăreşte umbra Romei,
În veci i-e sete de-acest sînge lui.
Taci, inimă,-n curînd ţi-i stinge setea.

CELS[US]

Da, da! Şi-a stinge setea ... dar cu moarte.

[DECEBAL]

Ce zici, cu moartea! Moartea? Nu ... Cum poţi
Să zici că moartea m-a putea atinge
Pe mine, ce-am o sută de vieţe?
Şi totuşi acest cuget mă-nstreină!
Ce este moartea? ... Pot să mor îndată
Făr-a mă fi răzbunat? Pot? Nu, nu!
Nu pot — căci nu o voi. Nu voi să mor,
Pricepi tu? ... Este aşa de dulce viaţa,
Aşa de dulce este răzbunarea ...
Ce mă-nspăimînţi? Tu eşti copil ... bătrîne.

[CELSUS]

160r Sînt un copil. Am ochii de copil,
Văd lucrurile astfel precum sînt.
Ah, Decebal, cît chin e-n astă lume,
Viaţa ei este un spasmu lung,
Totul e mărginit — durerea nu.
Un singur lucru e mai bun ca viaţa,
Pentru că nu-i nimic, nimic chiar: moartea.
Ah, cum nu sîntem pe atunci pe cînd

45. *în ms.* Boris 46. *după* zmeul D[aciei] *şters* 47. *după* Ce azi *şters*

Nici ființă nu era, nici neființă,
Nu marea aerului, nu azurul,
Nimic cuprinzător [48], nimic cuprins,
Nu era moarte, nemurire nu
Și fără suflet răsufla în sine
Un ce unic ce poate nici n-a fost !
Dar vai ! un sîmbure în acel caos,
Mișcîndu-se rebel, a nimicit
Eterna pace și de-atunci durere,
Numai durere este-n astă lume ...
Unde e starea ceea unde zeii
Nu esistau, nici oameni, nici pămînt,
Pe cînd acea ființă ne-nțeleasă
Nu-și aruncase umbrele în lume ?
Umbrele ce sînt : moartea și nemurirea [49].
Ah [50] ! el și-a dat foc sie însuși, crudul, *159r*
Și arderea-i eternă sîntem noi.
Cînd se va arde-acest pămînt cu totul,
Cînd s-a-nnegri cerimea cea albastră,
Cînd va începe ca să curgă sînge
Din stele și din soare, cînd ființa
Ne-om mîntui — ne-om stinge pentru veci.

UN PAGIU

Legatul Romei

D[ECEBAL]

Cum ... așa de iute !

C[ELSUS]

Ura e repede, o Decebal !

SC[ENA IV]

[DECEBAL], CURTEA-NTREAGĂ, DOCHIA, IAROMIR, B[ORIS], [PAGIUL]

(alarmă, bucium̆e de război, zgomot. Decebal iese și reintră repede cu toată curtea și s-așază pe tron)

D[ECEBAL]

Pe cai, pe cai ! Războiul este gata,
Puneți pe Dunăre un jug de lemn
Ca să mugească ca și taurii noștri
Acea bătrînă și-ndrăzneață mare
Ce curge între noi și-ntre romani. *158r*

TOȚI

Ura !

[DECEBAL]

Război ! Ah, cum îmi bate pieptul !
Taci, inimă ! Gîndești ca să te rupi,
Gîndești să mă omori cu bucuria.

[TOȚI]

Ura !

[DECEBAL]

Da, da ! Strigați, lăsați-mi munții-n urmă
Și mîl * zvîrliți pe acel petec alb
Ce pe pămînt mai îndrăznește-a fi !

48. *inițial* Nimic nu cuprindea 49. *inițial* Umbrele ce sînt viața și moartea 50. *după fragmentul de vers* Chiar nemurirea este

Aprindeţi codrii noştri şi ardeţi
Această rană a istoriei,
Această bubă neagră-a Omenirei,
Acest blestem ce arde în popoară,
Luaţi făclia şi ardeţi-i ochiul
Acestui crud titan numit pămînt !
Să intre dar ! Să vie ! Ce voieşte ?

157r

DOCHIA

Toţi sînt nebuni de furie, o Doamne !
Şi nici un ochi nu vede clar aici.
O ţara mea ! O Dacie ! Unde mergi ?

B[ORIS]
(încet)

E bine, Doamnă... cade Decebal,
Nu cade Dacia... Lasă-l să turbeze
Pe acest taur... îl vom moşteni
Noi doi... Să nu [î]l liniştim,
Să-l tot împungem c-un bold ars în foc,
Doar s-o scula, pentru a cade — mort.

DOCH[IA]

Nu te pricep... Ce vrei să zici, principe ?

B[ORIS]

Nimic... A fost o istorie veche
Ce-n timpi de-aceşti se povesteşte des.
Nimic. Unul cîştigă — altul pierde,
Aşa e lumea, Doamnă — aşa e lumea.

DOCH[IA]
(p[entru] s[ine])

O şarpe, i-ai înveninat suflarea,
I-ai turbat sufletul, că nu mai ştie
Ce face. Va cădea...

PAGIUL

Legatul !

156r

SC[ENA V]

PREC[EDENŢII], LONGIN

TOŢI

Ura !

DEC[EBAL]

A ! Aţi aflat acum aceea
Ce trebuia să ştiţi demult... că eu
Sînt tot eu ?...

DOCH[IA]

'N-astă lume turbur-crudă
Cum a intrat de rece, liniştit !
Parcă e marmură, gîndeşti c[ă] o statuie
Părăsind piedestalul coborî
În adunarea noastră furtunoasă.
Aceştia-s ei... drept zice Iaromir :

Indiferenţi, ne-nduplecaţi — şi mari.
Cum mă priveşte c-ochii lui imobili
Parcă-mpietresc ... aşa mă infioară
Da, da ! Aşa trebui s-arate zeii !

D[ECEBAL]

Nu-mi dai nici un răspuns ?

L[ONGIN]

Ce-ai întrebat ?

D[ECEBAL]

Gîndeai să mă găsiţi altfel decum
Am fost intodeuna?

[LONGIN]

Nu.

[DECEBAL]

Gîndit-ai
Că m-ei găsi tot astfel ?

[LONGIN]

Nu,

[DECEBAL]

Ce-ai gîndit dar ?

[LONGIN]

Nimic. *177r*

D[ECEBAL]

Nimic ! Aşadar nu le pasă cum
Turbez în al meu suflet şi mă sfarăm [51].

L[ONGIN]

Drept vorbind, Decebal, eu nu [î]mi dau
O osteneală ce ar fi-n zădar,
Eu calculez [52] cu acei oameni cari,
Dac-au zis da, e zis pe totdeuna,
Dac-au zis nu, asemenea pe veci.
Nu voi să-ţi mai aduc aminte cumcă
Ai fi jurat. Ţi-ai călcat jurămîntul,
Nu-i treaba mea — ş-apoi nici te pricep.
Nu avem vreme să pricepem tot,
Abia ne-ajunge-a cîrmui o lume.
Nu este greu, dar nici uşor nu e
Destul că îţi răpeşte toată viaţa.

DEC[EBAL]

Ce rugăminte dar trimite Roma
Prin tine?

LONG[IN]

Roma vrea să dai
Napoi ce ai luat de la iazigi
Şi să te ţii de ce-i decis odată.

DEC[EBAL]

Roma vrea ... Dar să vedem acum *178r*
Dac-oi binevoi şi eu ... Să cuget,
Să văd dacă iubirea pentru Roma
Va-nvinge iubirea pentru biruinţi.

51. *iniţial* Cum turbez şi mă sfarăm 52. *după* g[uvernez?] *şters;* acei *supraintercalat*

Du-te de-mpacă pe-mpăratul... Spune-i
Că nu-i nimic... şi cumcă mi-ar plăcea
Să nu s-amestece decît acolo
Unde se cade.

L[ONGIN]

Nu e vorba d-asta.
Pari a nu mă fi priceput, o rege.
(***) E vorba daca vrei pace or război.

D[ECEBAL]

Mai ţine-ţi toga [53], să te-admir.
Astfel sînteţi cu toţi, astfel gîndiţi
Că veţi *** [un] rege *... Nice
Război sau pace, pace sau război :
O cumpănă e suspendată-n aer
Şi încă nu văd înspre care parte
Se pleacă limba ei ... dar mi-e totuna.

179r *(d-afară)*

O lume zace
În roş oţel
etc.

TOŢI

Ura !

D[ECEBAL]

Auzi ! Auzi răspuns, romane !

B[ORIS]

Da, da ! acesta e răspunsul Daciei.
Îmi vine să-ţi sărut piciorul, rege.
Ce mare eşti — nemărginit de mare !
Nu pot cuprinde nici mărirea ta.

D[ECEBAL]

Încalică şi mişcă-aripa armiei
Spre Dunăre... A ! repezi sînteţi,
Dară mai repezi ne-ţi găsi pe noi.

L[ONGIN]

Noi nu sîntem nici repezi, nici înceţi,
Sîntem aşa cum sîntem. *Vale*, rege. *(iese)*

DOCH[IA]

Ieri încă-n cer, ei azi[-s] pe pămînt.
(zgomot afară)

2259

138v Simţesc în mine spaimele cîntării,
Lumina, sufletului, durerea mării.

2254

180r Eu simt în mine glasul,
Lumina, sufletul, durerea mării.

[B L E S T E M U L L U I D E C E B A L]

298r *(Decebal — între flăcări luminoase. Fund în dreapta grup de romani în zale luminaţi de aruncăturile razelor. În mijlocul lor, mai nalt, în poziţie nobilă, Traian)*

53. *deasupra lui* manta *şters*

DECEBAL
(blestemă)

Zeci de secoli vă urcarăţi, zeci de secoli să căderi,
Viaţa voastră să nu fie decît o lungă cădere !
Cum aţi omorît voi un popor, astfel să muriţi şi voi.

[SCENA]

[DOCHIA, TRAIAN]

[DOCHIA]

Deasupra *163r*
Giulgiului tău spînzur-o coroană,
Deasupra morţii tale o istorie,
Istoria Daciei viitoare scumpe...
Din astă noapte tu ai dispărut...
Şi eu ţi-am [dat] a morţii noapte, eu...
Ce te iubesc, ce îngenunchi, ce mor.
Ah, tu ! eu te gîndeam că eşti de fier,
Gîndeam că moartea nu te poate-atinge...
Tu ai murit — ah, cine n-o să moară !

[TRAIAN]

Luaţi-o de aici, luaţi-o iute!

[DOCHIA]

Stinge-te dar, tu, vis al gloriei mele,
Stinge-te, Dacie — lumină *, stinge-te!
Pare că cerul e-un palat de cezar,
Tăcut, pustiu, prin care-un vaiet trece...
E ca şi cînd ar fi murit ceva
În univers — pare că Dumnezeu
E mort.
Coboară-asupra lui, eternitate,
Cobori cu pacea ta ş-asupra mea.

2286

ACTUL DIN URMĂ *34r*

2287

[DECEBAL]

Sînt eu ori nu mai sînt eu e-ntrebarea? *48r*
Cu ce drept mă amestec eu aicea,
De ce mă doare sufletul pe mine [54]
Pentru c-a Daciei ţară a căzut ?
E [55] Decebal de astăzi cel de ieri ?...
Este prezentul un trecut ?... Ce drept am
[S-atribui] nefericirea unui om
Ce-acelaşi nume l-a purtat cu mine
Să mi-o atribui mie, cel de azi ?
Nu bate inima-mi în orice clipă [56] ?
Nu sînt în orice clipă un alt om ?...
În orice clipă e un altul rege [57],
Ş-acel bătrîn a cărui umbră albă
O văd colo-n metal ... să fiu chiar eu ?...
Să fie Decebal, duşmanul Romei ?..
Să fie acelaşi care-a fost şi ieri ?... *48v*

54. *iniţial* De ce mă doare sufletul, de ce pe mine 55. *după* Sînt eu *şters* 56. *urmează* nu sînt *şters* 57. *iniţial* nu este-n or[ce clipă altul rege]

Ce sîntem noi, ce este astă viaţă,
Pe ce se-nşiră ziua d-ieri cu azi,
Cum ne cunoaştem [de] aceiaşi ?
Ce leagă fapt de fapt şi zi de zi,
Cînd ne schimbăm, cînd orişicare clipă
E-acelaşi nume pentru un alt om ? . . .
Visu-unei umbre, umbra unui vis —
Om ! Care e fiinţa ta ? . . . Ce face
Ca tu să fii . . . Ce face să nu te risipeşti
În propriele-ţi fapte şi gîndiri ?
Sîngele-acestei umbre e durerea.
Toată fericirea o uităm în viaţă
Ca şi cînd n-ar fi fost, numai durerea
Ochii trezeşte . . . face să privim
Trecutul nostru dispărînd în vreme,
Ca insule mîndre-n ocean plutinde [58]
De [59] care-a vieţei neagră, grea corabie
În [60] orce clipă se tot depărtează . . .
În urmă-ne rămîne fericirea,
Durerea-n veci noi o ducem cu noi [61].

45r

Ah, ce ştiu ei cînd vorbesc de durere !
Văzutu-s-a vodată ei în faţa
Unei vieţi pierdute, sfărîmate,
Unei vieţi de-a căreia splendoare
Atîrnă soartea unei ţări ori naţii ?
Ah ! cînd privesc oglinda de metal
Şi văd în ea [un] om bătrîn şi alb,
Bătrîn ca o poveste de demult,
Aud parcă şoptind copii şi fete
Povestea închegată despre soartea
A unui rege — anume Decebal !
Sînt eu acesta ? Eu ? Nu mă cunosc.
Acest bătrîn cu iarna pe-a lui frunte,
Acest bătrîn cu faţa lui zbîrcită,
Acest bătrîn pe jumătate mort . . .
Acesta-s eu ? . . . Nu cred . . . nu cred . . .
Nu cred . . . De ce nu cred ? . . . Nu poate fi.
N-aud departe bucium şi talange,
N-aud departe un popol mergînd
Ce fără patrie rămas [î]n lume e ? . . .
Mergeţi ! mergeţi ! pămînt străin primească
Oaselor voastre pace să li dea,
Lăsaţi părinţii şi copiii voştri
Să doarmă duşi n-al Daciei pămînt,
Şi, pustiiţi şi-mprăştiaţi prin lume,

45v

Purtaţi cu greu blestemul ce-l port eu . . .
Deci lăsaţi ca să rămîn . . .
Poate c-o soarte mult mai fericită
V-aşteaptă-n lumea largă . . . mergeţi voi . . .
Ce fericire-aş mai putea afla
Eu, biet bătrîn, . . . nebun pe jumătate ?
Lăsaţi să dorm unde îmi dorm copiii
Şi maica-mi unde doarme . . .
O, pămînt dulce, de-aş putea
Să te sărut, etern lăcaş [62] al păcii,
Mult mai uşor decît coroana mea . . .

46r

În van copilul ş-a întinde mîna

58. *iniţial* Ca insule mîndre-n mare plutitoare 59. *după* Pe care *şters* 60. *după* tot *şters* 61. *iniţial* Durerea *** în veci ducem cu noi 62. *iniţial* lă[caş etern]

Cea mică pe al mamei tînăr sîn
Şi va-ntreba-o : „Unde m-am născut ?
Şi unde este tatăl meu ... şi unde
E ţara mea ... şi unde se vorbeşte
Limba ce tu-mi vorbeşti, căci n-o aud ?...
Străină-i ţara care îmi dă lapte,
Străin pămîntul care grîu îmi dă..."
Ce va răspunde-atuncea acea mamă ?
„Sărman copil — tu patrie nu ai...
A fost odat-un împărat, va zice,
Un împărat ce-acum de mult e mort.
Acela ridică în bătălie
Poporul tău şi ţara [63] — şi-o pierdu...
Mult a trecut de-atunci, mulţi ani de lacrimi,
Pin secoli trecem, popol esilat,
Fără de zei, fără de ţară, fără
Ca loc s-avem unde să plecăm capul.
Oriunde sîntem, sîntem venetici,
Şi-astfel vom merge noi din ţară-n ţară
Pînă s-a şterge şi-urma neamului.
Este un vechi blăstem ce ne-urmăreşte,
De mult, de mult noi îl purtăm, sărmane..."
Şi-atunci va întreba acel copil :
„Mamă ce m-ai născut ... nu-ţi fusc milă
Ruşine nu, nu scîrbă ca să [64] naşti
Un sclav ... un paria, un neferice ?..."

Şi-asupra cui are să cadă vina, *46v*
Durerea unui neam întreg ? Asupra-mi.
Ei şi ? Pămînt voi fi ... nesimţitor.
Ce-mi pasă ce-or vorbi ? Eu fug de ei ...
De vină-s eu c-am fost ca orice om ?
De vină-s eu că am dorit mărire ?
De vină-s eu c-am fost orbit, deşert
Cum este lumea-ntreagă ?... Nu, nu, nu !
De-o mie de ori nu... Cine mi-a spus [65]
Că viaţa-i vis, că gloria-i minciună ?
Cine mi-a spus c-o pulbere sîntem ?
Ba mai puţin ca pulberea ... o umbră.
La leagănu-i cîntatu-s-a bătrîne
Poveşti de împăraţi şi strălucire ...
Şi în junia mea mă lăudau
Dacă-nvingeam în lupte eu pe tineri...
Războaiele-mi poeţii le-au cîntat,
Poporul le-a cîntat-o după ei...
O lume m-a-nşelat... o lume-ntreagă,
Chiar maica... ah, fii blestemată !
Căci m-a născut şi m-a minţit cu basme,
Chiar maica mea mi-a înşelat viaţa...
Poporul, timpul, toate îmi şoptiră :
Scoală-te, Decebal : tu vei fi mare !

Ei bine ... daca toţi, toţi mă-nşelară *48r*
De ce să nu-i fi înşelat şi eu ?...
I-am amăgit asupra vieţei mele...
Asupra minţii ş-a puterei mele...
I-am înşelat şi i-am pierdut pe veci...
O minte, minte, mîrşavă unealtă
Care slujeşti ca inima s-o-nşeli...

63. *inițial* Poporul și țara 64. *supraintercalat* 65. Cine mi-a spus *repetat dar șters*

Vrei să convingi că n-am pierdut nimica,
Că ce-am avut n-a fost nimic... Șireato,
E prea pe față șireția ta...
Prea simt în mine c-am pierdut o lume,
Că-n orice om ce l-am pierdut în luptă
O lume de speranțe-am îngropat...

2286

34r Și-acum alerg dezmoștenit de tronu-mi,
Un biet bătrîn sărac, necunoscut.
Unde-i mărirea lumei ? Unde-i ?
Oare este ?

E o mărire sau e un vis negru și strălucit ce-nvinge și esistența ? — Ca să arate-n urmă că-i minciună. Negațiune a vieței.

TEXTE AFERENTE

1

2254

161r Că zmeii Daciei,
Ca constelații sîngeros-profetici,
Au strălucit în fața Romei vechi,
O lume-a tremurat la arătare
Și marea-i și-a-ndoit spumații muri
Naintea mîndrei fulgerări a lor.

2

2254

[LONGIN]

166r Nu-i rolul meu să cercetez mînia-ți *
Sau ce gîndești. Pin [66] gura mea vorbește
Imperiul și lumea... Mă ascultă [67]
Și-mi răspunde.

[DECEBAL]

Da, da... imperiul...
El cade ș-universu-i liber — liber !

3

2286

[DECEBAL]

72v Credeți [68] voi
Că va dura în veci puterea voastră ?
Nu, pe cît v-ați suit veți și cădea.
Nu vezi tu umbra sclavelor popoare
Trecînd o acuzare lungă pin istorie,
Că vă încarcă cu a lor mizerii,
Că vă învinuiesc de soarta lor ?...
De ce nu le-ați lăsat să-și meargă calea,

66. *deasupra lui* Din *șters* 67. *deasupra lui* Sînt legatul *șters* 68. *după versul* Știi tu ce-i Roma? Să ți-o spun eu ce-i *șters*

De ce-aţi vrut să domniţi ? Numaidecît
Voi să domniţi, voi [69] să fiţi supra lor...
Cine vă d-acest drept 'n-a cărui nume
Aţi subjugat voi lumea ... cu ce drept
Vă încărcaţi cu soartea lumii-ntregi ?
Vai vouă cînd la ziua-vă din urmă
Veţi întreba de ce-atît vă suiraţi
Şi nu-ţi găsi un alt răspuns decît :
Spre a cădea cu [70] - atîta mai adînc...
Vai vouă, ce nici oameni nu sînteţi,
Nici zei — ci-amestecul de rele [71]
Din amîndouă acestea fiinţe.
Mîndri sînteţi ca zeii, nu ca ei
Plini de mizericordie... Ca oamenii
Aveţi [72] o minte, însă inimi nu.
Doriţi ce zei doresc, neavînd puterea,
Voiţi să domniţi lumea ca şi ei 73r
Făr-a avea dreptatea lor. Ca oameni aveţi patimi,
Dar patimi reci, fără de milă, crude,
Cari din ochi nu pierd vo ţint-a lor.
La voi nu pot combate vanitatea
Prin vanitate, aurul prin aur,
Între virtuţi şi [i]ntre viţii nu e [73]
La voi deosebire — amîndouă poartă
Aceleaşi semne neînduplecate.
Onest şi [ne]onest nu cunosc milă,
Drept şi nedrept nu au deosebire [74]
În sufletele lor, ci numa-n cap.
E-acelaşi om pe două căi opuse,
Unul vrea drept, cellalt nedrept, cu-aceeaşi
Adîncă, făr'de milă, consecuenţă.
Voi oameni nu sînteţi, zei nu sînteţi,
Ce sînteţi dar ? Nici una nu, nici alta.
Cum v-arogaţi dar dreptul de-a supune ?
Cum vreţi ca oameni să se plece vouă ? [75]

[LONGIN]

Dreptatea noastră e puterea noastră
Cu ea deodată vom cădea şi noi.
. . . . . .
Voi sînteţi tineri chiar la bătrîneţe,
Iar noi în lume ne năştem bătrîni,
Voi vă [î]nchipuiţi că lumea este
A voastră, însă noi — noi o luăm.
Cea ce doriţi, visaţi, voiţi — avem. 73v
Ah, neputinţa cea copilărească
Din voi vorbeşte, tinere popoare ...
Puindu-vă un scop, urmaţi în viaţă
Ce aţi voit, ce mijloace vă trebui,
Ce lupte trebui, ce dureri, ce lacrimi
Spre-ajunge unde aţi spus că veţi ajunge...
Şi-aveţi atîtea lacrimi voi în suflet,
În [76] inimă comoară de dureri.
Voi cereţi vieţei ce nu poate da...
De-aceea desperări la nemplinire.
Nimic nu-i cerem noi — şi ne dă tot.
Sînteţi poeţi ca grecii, ca [77] persanii,
Purtaţi în gură dreptul, binele,

69. *supraintercalat* 70. *după* cu *şters* 71. *iniţial* un amestec de-amîndouă 72. *după* Sînteţi *şters* 73. *iniţial* nu e-ntre virtuţi şi-ntre viţii 74. *iniţial* Bun [şi rău nu au deosebire] 75. *urmează ca început al unui vers următor* Cum vreţi 76. *după* Aveţi *şters* 77. *repetat din inadvertenţă, apoi şters*

Noi, noi îl facem acest bun și drept.
Nu vorbe mari, nu cîntece adînce
Cari să espuie ce coprins conține
Dreptul și legea, obiceiul, bunul.
Romanul nu știe să esprime
Ca un elin ... dar pune-l să decidă
Și va decide drept, fără să știe
De ce.
Voi căutați adevărul, noi puterea,
Căutați să-nvingeți lumea ... am învins-o.
Tot ce doriți voi noi am și făcut...
Noi n-am dorit nimic, ci am lucrat.
74r Trebui să fie un punct stabil în lume
De nu vrei ca popor peste popor
Să se împingă în vecinic crud război.
De vom cădea eu nu zic : „Vai de Roma !",
Ci-o spun în gura mare : „Vai de cei
Ce-or răsturna-o — vai de lumea toată !"

4

2254

[DECEBAL]

162r Astă zi mare
Va fixa soarta lumei clătinate,
Oastea-nvinsă voi trece peste mări,
Apusului i-impun o pace-eternă.
. . . . . .
S-amestec-a popoarelor stindarde,
În Roma-n foc vor răzbuna pămîntul
Atunci mă voi întoarce-n Răsărit,
Voi scormoli în Asia antică
Imperiul și împărații * ... iată visul
Ce-mi îmblă-n cap mereu de cînd trăiesc.
Același lanț
Unind un pol cu altul strînge lumea.

5

2254

[DECEBAL]

165r Oscur, necunoscut, o literă
Ce necitită-a fost rămas de toți.
Din [78] fundul codrilor adînci ai Daciei
Roteam pe Univers ochii-mi flămînzi
Și-l înghițeam.
O, codri, codri, vă mișcați cu mine,
Munți mari de piatră, fiți-mi gînduri,
Purtați, stînci albe, armile de cremeni,
Mergeți naintea mea ... a regelui.
Să văd apropiindu-se pămîntul,
*** cu munții și cu [79] codrii
Și stînd pe loc naintea Romei vechi.

78. *după versurile*

Doar ochii mei din fundul codrilor
Bătrînei Dacii-nghițeau universul

79. *supraîntercalat șterse*

6

2254

[DECEBAL]

Cînd înjosit eşti, cînd o gravă * rană * 165r
Ţi-atinge rana sufletului tău
Viaţa ta ea însăşi e o rană.
Ce dulce [e] să fii stăpînul lumei,
Cu o suflare numai stingi o ginte,
Să spele-n sînge tot ultragiul tău.

7

2287

[DECEBAL]

Mă-ntrebi de ce sînt crud ... Cum să fiu dară, 16r
Pot să fiu altfel ? Dacă aş putea ...
Nu, nu ! Un demon inima mi-o strînge
Prin aste sîngiuri, prin aste ruine.
În lupta mare ... în furtuni-oceanici
Caut ceva să semene departe
Măcar cu-acea turbare ce consumă
Sufletul meu ... şi, fără ca să-l stingă,
Este nestins ... Vai mie ! e etern !
De-aceea mîn popor contra popor,
De-aceea zdrobesc ţară eu de ţară
Şi secol sfarm de secol. Poate că, speriat,
Sufletul lumii — oricît de crud ar fi,
Oricît nenduplecat, oricît de rece —
M-a reîmpinge-n vecinicul nimic,
Ca niciodat să nu mai reapar.
Ah ! nu ştii ... nu poti şti ce îmi lipseşte ...
Căci, dac-aş ţine-n mînă toată lumea,
Toată lumea nu mi-ar ajunge ... Şi să simţi,
Să ştii mai dinainte că etern,
Etern avea să ţie-astă dorinţă ...
Că-etern o înspăimînţi, un demon !, lumea,
Că chiar atunci cînd vei vedea-o-aprinsă
Totuşi arderea ei nu va întrece
Focul cel crud din sufletul tău propriu ...
Asta-i cumplit ... asta e prea cumplit.

8

2254

— Tu pleci sub ochiul tău 162r
Pe-nvingătorul a o sută regi.
— O singură privire-a mea te-ar omorî,
Dar n-a-nvăţat să se coboare-atît de jos.

9

2286

Furtună, fulger[e], trăsnet, codri prăvăliţi, rîuri îmflate — sînt zeii Daciei 34v
ce se luptă cu oştile romane. Apostrof către ei.

38r TRECUT VECHI

Zilele regelui Boribistas *Boerebist.*

37v *Duras Diurpaneu* fost rege — acum orb — capul preoţilor daci.

Dochia fiica lui cea tînără — iubind Dacia — urînd şi iubind pe Traian. La căderea Daciei ea [80] adună restele poporului spre emigrare. Ei emigrează şi, cînd de departe s-aud încă cîntările lor de jale, Dochia li rămîne în urmă — nu poate să se despartă de pămîntul ei, icoana lui Traian tot mai vie în mintea [ei] [81] — el apare — ea încremeneşte — o Niobé (Conform poveştii).

34v Zîna Dochia — blondă. Mitologie dacă.

38r *Decebal.*

Prima bătaie

86 intră-n Moesia. Omoară pe Oppius Sabinus.

Prefectul guardianilor Cornelius Fuscus întîi învingător — în urmă ucis. În retragere se pierd insigniile Romei.

Tertius Iulianus. Învinge — Oprit de vestea că Domitian a avut nenorocirea cu Quazii şi Marcomanii. Prin retragerea lui Iulian prin pădurile germanice Decebal căpăt-o pace nouă, ca învingător.

90 Domitian serbează triumf fals în Roma.

98—99 Traian vizitează ţările dunărene.

8 Legionen der Donauprovinze : I Minervia (Pia fidelis)

Von der Donaulegionen werden : I Italica, VII Claudia

IV Flavia felix XIII Gemina Martia Victrix

Burii aliaţi cer lui Traian să se-ntoarcă.

102 bătălie la Tapae

37v L. Licinius Sura, *** pe lingă * pers[oana] împăratului, [şi] Claudius Livianus, prefectul pretorienilor, nu-s primiţi de Decebal.

38r Sora lui Decebal e prinsă. Vulturii legiunilor lui Fuscus luate. Pace. Tarabostii.

Triumf. Dacicus

Al doilea război

Völkerströmung.

Unire cu vecinii. Bate pe iazygi şi ei ia o bucată de ţară.

Traian vine. Podul.

37v Apollodor din Damasc.

Germani. Sarmaţi. Mauretani din Lybia liberă. Cum se reprezenta Traian in capul acestora (*** Alexandru Macedon) Sosius Quietus conducătorul lor.

38r Popoarele nu merg, cu toate reprezentările lui Decebal. Pacorus II regele parţilor.

37v *Longin*, caracter nobil — *** Befehlshaber der römischen Occupationstruppen. D[ecebal] cere pentru el ţara pînă-n Dunăre şi cheltuielile războiului. Longin se-nvenină [82].

38r *Cearcă să omoare pe Traian.*

38v *Plai* cu *plai* se pierde. Se-nvenină cei mari. Decebal s-omoară.

80. *supraintercalat* 81. *în ms.* lui 82. *urmează* în ur[mă] *şters*

11
2306

DECEBAL 86r
plan

ACT I

DECEBAL
(vesel)

12
2286

Decebal — actul din urmă — a albit așa de tare încît seamănă cu predecesorul său. După ce și-a aruncat coroana-n abis se uită-ntr-o oglindă de metal — „Sînt eu sau nu sînt eu?" — Ideea metempsicozei. Acelaș corp, același suflet, reprezentant al aceloraș idei ca bătrînul Decebal. 34r